

Оксана РУДА

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА
ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ
В НАЦІОНАЛЬНІЙ СФЕРІ
у 1918 – 1926 роках**

У статті проаналізовано національну політику Другої Речі Посполитої щодо польського населення від часу створення незалежної держави і до травневого перевороту 1926 р. На прикладі української, єврейської та німецької меншин висвітлено заходи, до яких вдавалися уряди Польщі з метою розв'язання національного питання. Показано, що через відсутність конкретної доктрини політики щодо меншин, економічну та політичну слабкість держави, часту зміну урядів, спроби формування мононаціональної Польщі національне питання не було розв'язане, а міжетнічні конфлікти лише загострилися.

Ключові слова: *національна політика, Друга Річ Посполита, національні меншини, політика «національної асиміляції», колонізаційні процеси.*

Постановка проблеми. Із поживленням відносин сучасної України з Польською державою значно зріс інтерес українських і польських дослідників до спільного минулого. Певне зацікавлення викликає співіснування обох народів у кордонах міжвоєнної Польщі, її національна політика та проблеми відносин польської влади з польським населенням. Політика колонізації національних меншин, яку Друга Річ Посполита провадила від часу остаточного

оформлення своїх державних кордонів і до кінця свого існування, мала на меті захист державотворчих інтересів і передовсім була спрямована на культурно-освітню сферу.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що деякі аспекти досліджуваної проблеми вже аналізували українські й польські вчені. Українсько-польські відносини 1921 – 1923 рр. висвітлив О. Красівський [3]. Політику Другої Речі Посполитої щодо українського та єврейського населення проаналізувала Ю. Новіцька [4]. Польський учений А. Хойновський дослідив концепції національної політики польських урядів у 1921 – 1939 рр. [8]. Становище національних меншин у Другій Речі Посполитій представили польські вчені Т. Броварем [7], Є. Томашевський [12] і Г. Халупчак.

Основна мета публікації полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу дослідити тенденції й особливості розвитку національної політики Польської держави у 1918 – 1926 рр., з'ясувати причини та наслідки різного ставлення влади до меншин у різних районах держави.

Національне питання належало до найважливіших внутрішніх проблем Другої Речі Посполитої, яка взяла курс на формування мононаціональної держави. Політиці Польщі були властиві поєднання, з одного боку, прагнення мінімізувати лінгвістичну строкатість населення, з іншого, – курс на асиміляцію більшості національних меншин. Поліетнічність поляки помилково сприймали як загрозу національному суверенітету. Більшість політиків і польська громадськість були переконані, що незалежна Польща може існувати лише як держава польського народу. Наслідком цього й став курс на асиміляцію меншин. Найжорсткішу колонізаційну політику держава провадила щодо тих етнічних груп, які могли зашкодити її внутрішній безпеці та цілісності, такими, вважали українців, білорусів, литовців. Для цього використовувалися різні методи: фальсифікація історичного минулого, відомостей про національний склад приєднаних територій, зокрема, Галичини, та навіть насильство [8, 21].

На початках існування Другої Речі Посполитої проблеми національних меншин розв'язувалися лише з урахуванням їх значення на

міжнародній арені. У своїй національній політиці польські правлячі кола, з одного боку, намагалися інтегрувати меншини та зміцнити унітарність держави, а з іншого, – змушені були протистояти самостійницьким прагненням непольського населення. Відмінності між меншинами в економічному, суспільно-політичному та культурному розвитку, національній свідомості гальмували інтеграційні процеси в державі, а їх політичні рухи дестабілізували суспільство, спричиняли втручання у внутрішні справи закордонних чинників [12, 182].

У державній політиці Другої Речі Посполитої щодо непольського населення період 1918 – 1926 рр. характеризувався політичною нестабільністю, зокрема, частою зміною урядів, сильним міжнародним впливом на розв'язання питань меншин, неузгодженістю засад у подоланні цих проблем. Загалом через економічну слабкість держави, а також націоналістичні настрої в польському суспільстві Польща не змогла задовольнити навіть найменших вимог етнічних груп. Як наслідок, національні антагонізми стали визначальним чинником внутрішніх конфліктів держави, її слабкості [8, 5 – 6, 27].

Політика Другої Речі Посполитої щодо непольського населення залежала від багатьох чинників, зокрема, від чисельності етнічних груп, ролі, яку вони виконували в політичному чи економічному житті держави. На спрямованість цієї політики суттєво впливало ставлення політичних партій до проблем тих чи тих етнічних чи релігійних груп. Основні напрями національної політики формували дві базові політичні концепції: одну представляла Національно-демократична партія, другу – Ю. Пілсудський та його прихильники. Інші політичні партії, хоч і пропонували різні шляхи розв'язання цієї проблеми, зокрема, надання меншинам культурної чи територіальної автономії, вирішального впливу на державну політику не мали.

У формуванні програми ендеків щодо непольського населення важливу роль відіграли Р. Дмовський та Я. Поплавський. Політики та теоретики ендеції прагнули позбавити усі національні меншини права вільного національного та культурного розвитку, зокрема, полонізувати українців і білорусів, ізолювати євреїв від польської спільноти, послабити економічні й політичні позиції німецької мен-

шини з перспективою реполонізації теренів їх проживання [12, 182]. Однак укладаючи свою програму, ендеки допустили декілька суттєвих помилок: по-перше, переоцінили асиміляційну привабливість і силу польської культури; по-друге, недооцінили потужність політичних і культурних рухів слов'янських народів держави, зокрема, зростання національної свідомості непольського населення.

Їх політичні опоненти з табору пілсудчиків репрезентували федеративну концепцію, в основу якої поклали «ягеллонський міф». Вони були переконані, що відродити давню Річ Посполиту можна було на фундаменті федеративного устрою та за умови забезпечення меншинам умов для національного, культурного та економічного розвитку [10, 47 – 48].

Від початку існування Другої Речі Посполитої і до травневого перевороту 1926 р. основні засади національної політики кілька разів змінювалися. До листопада 1922 р., часу виборів до сейму і сенату, проблеми національної політики перебували на другому плані, а на перший план виступили проблеми ведення військових дій і ліквідації їх економічних наслідків. Питання меншин розглядалося з урахуванням його міжнародного значення та проблеми кордонів. Польські урядовці намагалися через політику доконаних фактів, не дочекавшись остаточного рішення Ради послів союзних держав, ігноруючи протести та бойкот місцевого населення, інтегрувати Галичину, принаймні з правно-адміністративного погляду [8, 29].

Усі політичні та економічні зміни в Галичині спрямовувалися на зміцнення «польськості». Полонізація краю мала врешті-решт завершитися тим, що українське питання «або зовсім перестало б існувати, або ж не поставало у такій гострій формі» [3, 310]. Відразу після захоплення цієї території, у 1919 р. польські правлячі кола, намагаючись контролювати всі прояви громадсько-політичного життя галичан, взялися за ліквідацію автономного статусу краю та відповідних інституцій. Законом від 30 січня 1920 р. було створено тимчасовий відділ самоврядування у Львові до часу запровадження воєводського самоврядування, який перебрав на себе функції крайового сейму та крайового відділу, скасованих цим законом [2, 75].

Черговими кроками, спрямованими на інтеграцію Галичини до складу Другої Речі Посполитої, стали такі: 1) перепис 1921 р., що мав «засвідчити перевагу польського елемента в Галичині» (ув'язнювали тих, хто закликав його бойкотувати, в основному це греко-католицькі священики, вчителі та молодь) [I, 4, 12]; 2) запровадження військової повинності для усього населення Галичини; 3) скасування 1 вересня 1921 р. інституту намісництва та запровадження уніфікованого поділу на воєводства; 4) офіційна заміна назви «Галичина» на «Східна Малопольща»; 5) звільнення з державних установ службовців-українців за відмову від присяги на вірність Польській державі [VI, 1]; 6) вибори у листопаді 1922 р. до сейму та сенату, покликані продемонструвати перевагу поляків у краї (усвідомлюючи це, українські політики закликали населення бойкотувати вибори [VII, 6 – 7], [II, 1]); 7) затвердження Радою міністрів від 23 листопада 1922 р. кредиту для «національної роботи на кресах» і матеріальне відшкодування потерпілим від українських збройних виступів під час виборчої кампанії 1922 р. До цього слід додати запровадження у Галичині, відповідно до розпорядження уряду від 18 грудня 1922 р., надзвичайних судів [V, 3 – 9] з фактичним переходом влади до рук командувача військом та урядових комісарів і, як наслідок, масові арешти українських громадсько-політичних діячів і греко-католицьких священиків, а також осіб, запідозрених у сприянні ЗУНР та УГА, обшуки приміщень громадсько-культурних товариств, редакцій газет з подальшою забороною їх діяльності («Громадський голос», «Діло», «Українська думка», «Свобода», «Земля і воля», «Воля») [4, 234]. Ці заходи викликали масові протести серед українців, і, як наслідок, пожвавлення антидержавної діяльності створеної 1921 р. Української військової організації, поширення революційних настроїв і партизанських рухів, зокрема на Волині, які підтримувалися комуністичними партіями.

Обмеживши права українців, польська влада натомість пішла на певні поступки німецькій меншині, яка проживала у Верхній Сілезії, а її права гарантувала Женевська конвенція 1922 р. На цій території німецьке населення домінувало у всіх сферах суспільно-

політичного та економічного життя, а також вирізнялося високою національною свідомістю. Зокрема, політику лояльної співпраці щодо німецької меншини провадив політичний діяч табору ендеків В. Корфанти, він доклав чимало зусиль для забезпечення лояльності до держави великих німецьких промислових концернів, викликавши тим самим критику з боку тих політичних сил, які вимагали асиміляції німецького населення. Однак щодо німецької меншини у східних воєводствах польський уряд провадив дещо відмінну політику, вона була подібна до тієї, яка провадилася щодо українців і білорусів. Так, новостворені польські органи влади в Галичині відразу розпочали наступ на права німців. Зокрема, місцева влада перейменовувала німецькі колонії (за вживання попередніх назв притягували до адміністративної відповідальності), не визнавала права цих поселень на існування, щоб зменшити їх кількість, прилучали їх до українських міст чи сіл. Зауважмо, що лише 1938 р. Міністерство внутрішніх справ розпорядилося не перешкоджати німецькому населенню вживати попередні назви поселень з огляду на те, що поляки в Німеччині користуються відповідним правом [Ш, 2]. Польські правлячі кола також провадили політику денаціоналізації: щоб отримати посаду в державних установах чи на державних підприємствах, німці змушені були, як і українці, змінювати національність і прізвище на польські, віросповідання – на католицьке. Також польська місцева адміністрація засновувала німецькі осередки молодіжних і воєнізованих товариств, залучаючи до них осіб німецького походження, натомість закривала осередки німецьких культурно-освітніх товариств чи відмовляла їм у реєстрації, повністю контролювала видання газет, журналів і книг німецькою мовою. Натомість міжвоєнна польська преса рясніла статтями антинімецького змісту [5, 139 – 145].

Певні зміни у польській національній політиці окреслилися з приходом у березні 1923 р. до влади уряду генерала В. Сікорського. Свою позицію щодо національних меншин В. Сікорський висловив у двох актах. Першим став підтриманий урядом 26 березня 1923 р. проект відозви до населення «східних кресів», у якій він підтвер-

див готовність дотримуватися прав національних меншин, гарантованих їм Конституцією 1921 р., і на їх підставі забезпечував можливість всебічного культурного та економічного розвитку, усунення перешкод для культивування національної окремішності в проблемах віровизнання, освіти тощо; захист інтересів українців і білорусів у процесі проведення аграрної реформи. Другий акт – це таємний реферат прем'єра щодо урядової політики на «східних кресах», поданий на обговорення Політичного комітету Ради міністрів Польщі 7 квітня 1923 р., а згодом розісланий усім зацікавленим у цій справі воєводам. Саме на цьому засіданні були схвалені основні директиви національної політики уряду, які майже без змін реалізувалися упродовж міжвоєнного періоду. Це був перший офіційний постулат «державної асиміляції», близький за «духом» польським соціалістам, консерваторам, а також табору Ю. Пілсудського [13, 21 – 25].

Визнаючи важливе значення східних земель для розвитку Польщі, В. Сікорський висунув концепцію стабілізації відносин на «східних кресах» шляхом здобуття прихильності населення цих теренів задля тривалого їх об'єднання з Польщею. Однак про надання автономії цим територіям у документі не йшлося, оскільки для тогочасних польських політиків найважливішою проблемою залишалася зовнішня безпека держави, а в цьому контексті територіальна автономія розглядалася чинником, що може підважити цілісність держави. У документі лише було зазначено, що «надання ширших конституційних свобод буде розглянуте урядом у відповідний час». Натомість порушувалося земельне питання, зокрема, надання землі військовим поселенцям, а також наголошувалося, що діяльність непольських освітніх закладів не може перешкоджати розвитку польського шкільництва [11, 34].

Уряд В. Сікорського взяв курс на ослаблення блоку національних меншин шляхом розпалювання внутрішніх суперечностей. Передбачалося оточити опікою та підтримувати матеріально схильні до налагодження порозуміння з польською владою угруповання та ізолювати їх від націоналістичних опозиційних сил.

В. Сікорський уважав, що для успішної реалізації висунутої ним концепції регіоналізації необхідно використовувати усі релігійні, культурні та суспільні відмінності населення східних теренів, а також політичні традиції тих держав, до складу яких раніше входили ці території. В. Сікорський чи не першим сформулював концепцію політики щодо Волині, яку згодом розвинули інші діячі, зокрема Г. Юзевський. На думку В. Сікорського, зруйнована Першою світовою та польсько-російською війнами Волинь насамперед висуватиме вимоги не культурного чи національного характеру, а економічні. Саме він рекомендував підтримати недовір'я волинян до галичан, з одного боку, та ігнорування галичанами волинян – з іншого. Щодо Холмщини польська влада мала намір провадити відмінну політику, аніж на інших заселених українцями теренах. Згодом шляхом релігійної ревіндикації уряди намагалися сформувати в місцевого населення польську національну свідомість [13, 25 – 26]. Були зроблені певні кроки на шляху до прискорення процесу скасування земельної та промислової власності німецької меншини. Загалом програма В. Сікорського стосувалася таких важливих проблем, як інтеграція східних теренів, стабілізація умов життя та державна асиміляція усього непольського населення. Однак швидка зміна урядів, відсутність відповідних політичних умов стали на заваді втіленню цього проекту в життя, його реалізацію продовжили політичні наступники.

Детальніше засади національної політики окреслив коаліційний уряд В. Вітоса, що прийшов до влади наприкінці травня 1923 р. Реалізація цієї політики розпочалася підписанням 17 травня 1923 р. Лянцкоронського пакту між представниками ендеків і ПСЛ «Пяст», який передбачав створення коаліційного уряду цих двох політичних сил для провадження політики на ідейних засадах національної демократії, нормалізацію відносин з СРСР, обмеження соціальних програм, проведення курсу на полонізацію меншин. Пакт обмежував права меншин у сферах освіти, економіки та права, зміцнював позиції польського населення в усіх сферах державного життя і вплив католицької церкви. Уряд також намагався збільшити перевагу поляків

в органах місцевого самоврядування на сході держави, не перешкоджав репресивній діяльності місцевої адміністрації, спрямованій проти культурно-освітніх й економічних товариств етнічних груп, поширював польськість за допомогою колонізаційної політики та аграрної реформи, запровадив зведені суди на теренах колишньої Російської імперії (за винятком етнічно польських земель), обмежив розвиток німецькомовного шкільництва (намагався скасувати на теренах Познанського та Поморського воєводств державні німецькі школи, в яких було менше 30 учнів), заборонив державним установам вживати терміни «українець», «український» і замінив його на «русин», «руський», «русинський». Українські учительські семінарії у Львові і Перемишлі були перетворені на утраквістичні [6, 174].

Попри бажання В. Вітоса запобігти розгортанню революційних рухів на сході держави, здійснені коаліційним урядом заходи не сприяли залагодженню ситуації, зокрема посилювали занепад польської адміністрації і анархію на Волині. Отже, політика уряду, який перебував під впливом ендеків, лише загострила національні антагонізми і поглибила суспільно-економічну кризу в державі [13, 87 – 88].

Уряд В. Грабського, який прийшов до влади 19 грудня 1923 р., у своїй політиці щодо національних меншин опирався на висновки Комісії експертів, Комісії чотирьох і Секції Політичного комітету Ради міністрів з питань східних воєводств і національних меншин, покликаної проектувати та узгоджувати конкретні ухвали й розпорядження. Остання виконувала також дорадчі функції [7, 264]. Саме цей уряд почав провадити активну державну національну політику. Виходячи із завдання гарантування безпеки «східних кресів», він зосередився на забезпеченні інтегральності держави шляхом часткових поступок національним меншинам, які стали вимушеними кроками через невдалі спроби розв'язання проблем, пов'язаних із непольським слов'янським населенням, з допомогою поліційно-військових засобів. Однак так звані поступки з боку уряду, який прагнув вирішити проблему національних меншин в дусі державної асиміляції (проявилися в прийнятті сеймом 31 липня 1924 р. законопроектів, що гарантували перевагу польській мові як державній за одно-

часного визнання часткових мовних прав меншин – шляхом запровадження утраквістичних шкіл [VIII; IX]), хоч і свідчили про певні зрушення в урядовому таборі (відхід від традиційних націоналістичних позицій правих сил, які виступали за мононаціональну державу, до визнання деяких прав національних меншин), однак не змогли повною мірою задовольнити вимог непольського населення. Це було пов'язано з тим, що закони про мову врядування та організацію шкільництва реалізувалися однобічно і слугували інструментом полонізації. Запровадження утраквізму в шкільництві та обмеження мовних прав викликали ще більший спротив непольського населення.

Щоб придушити невдоволення національних меншин, уряд вдався до заходів, спрямованих на зміцнення польської державності на сході. Так, було організовано Корпус охорони прикордоння, збільшено участь військових в адміністрації на місцях, запроваджено одноосібне керівництво антипартизанською акцією, продовжено осадництво тощо. Також робилися спроби обмежити політичний вплив непольського населення шляхом скорочення кількості секретаріатів і представництв парламентських клубів національних меншин.

Уряд також взяв курс на поширення угодовських тенденцій в українському політикумі та на зміцнення польських позицій на сході держави. Урядовці вважали, що воєводське самоврядування слід запровадити на всій території Польщі, а східні терени не варто розглядати як окрему територію. Питання заснування українського вищого навчального закладу також не було розв'язане [8, 33 – 44].

Спроба розв'язання єврейського питання шляхом укладання в липні 1925 р. польсько-єврейської угоди також не принесла очікуваних результатів. Щоправда, серед її позитивних наслідків були: прихильніше ставлення уряду до сіоністського руху; дозвіл на використання ідиш чи гебрайської мови в публічних виступах і листуванні; поширення правової чинності декрету про єврейські гміни на східні воєводства; врегулювання питання надання польського громадянства значній частині євреїв, зокрема східних воєводств; досягнення в освітній сфері (визнання дипломів Віленського учительського єврейського інституту, зрівняння у правах слухачів гебрай-

ського університету зі слухачами інших закладів тощо). Однак угода залишалася чинною недовго, через що уряд встиг виконати не всі її пункти, наприклад, не скасував обмеження для єврейської молоді при вступі до вищих навчальних закладів. Водночас ця домовленість не охоплювала економічну сферу, яка була дуже важливою для євреїв [9, 152 – 153]. Уряд надалі підтримував ті єврейські ортодоксальні організації, які виявляли лояльність до держави, а також максимально заохочували еміграцію євреїв (як і українців та німців, натомість поляки могли емігрувати лише за гострої необхідності і під контролем влади [IV, 3 – 4, 8 – 10]).

Як і його попередники, уряд В. Грабського не зумів задовольнити ні економічних, ні культурних, ні політичних вимог національних меншин. Саме В. Грабський разом з міністром освіти С. Грабським були головними винуватцями руйнування національного шкільництва меншин (через зловживання місцевої влади, зокрема, під час плебісцитів). В. Грабському, як і його наступникам А. Скжинському, який намагався провадити політику державної асиміляції слов'янських меншин, чи В. Вітосу, який відстоював зміцнення польськості на східних теренах шляхом поширення осадництва, чим наближався до поглядів ендеків і християнських демократів, так і не вдалося врегулювати відносини між державою та непольським населенням, конфлікти не згасали [13, 107 – 110].

У 1923 – 1925 рр., коли значну кількісну перевагу в урядових колах здобули прихильники ендеків, спроби представників лівих і центристських партій домогтися поступок національним меншинам, зокрема, у справі реалізації закону від 26 вересня 1922 р. про воєводське самоврядування, не увінчалися успіхом через протидію з боку самих же ендеків і членів інших правих партій. Однак уже тоді провідні політичні кола Польської держави усвідомлювали неминучість відмови від політики «національної асиміляції» непольського населення, і її заміни політикою «державної асиміляції», яка передбачала певні поступки національним меншинам [1, 38].

Висновки. Отже, вже на самому початку існування Другої Речі Посполитої національне питання постало дуже гостро. Помилкове

сприйняття урядовими колами і польською громадськістю поліетнічності як загрози національному суверенітету Польщі призвели до жорсткої колонізаційної політики щодо тих етнічних груп (зокрема, українців, білорусів, литовців, частково німців), які, на їх думку, могли зашкодити внутрішній безпеці та цілісності держави. Однак через відсутність комплексних засад у розв'язанні національної проблеми, політичну нестабільність, спричинену, в тому числі, частою зміною урядів, вагомий вплив міжнародного чинника на вирішення питання меншин Польщі у 1918 – 1926 рр. не вдалося ані збудувати мононаціональну державу, ані налагодити відносини з непольським населенням. Невдалі спроби реалізації політики «національної асиміляції» меншин лише поглибили радикалізацію непольського населення.

Перспективним напрямом подальшого вивчення проблеми є дослідження особливостей розвитку національної політики Польської держави у 1926 – 1939 рр., з'ясування причин і наслідків відмінного ставлення до меншин у різних регіонах держави.

Джерела та література

I. ДАІФО). – Ф. 2 (Станіславське воєводське управління, м. Станіславів). – Оп. 1 (Президіальний відділ. Підвідділ преси та громадської безпеки). – Спр. 31 (Донесення воєводського управління Міністерству внутрішніх справ про бойкот перепису населення здійснений українцями Станіславщини). – 12 арк.

II. ДАІФО). – Ф. 2 (Станіславське воєводське управління, м. Станіславів). – Оп. 1 (Президіальний відділ. Підвідділ преси та громадської безпеки). – Спр. 76 (Донесення повітових староств про ставлення деяких буржуазних українських партій до виборів до сейму та сенату). – 25 арк.

III. ДАІФО). – Ф. 2 (Станіславське воєводське управління, м. Станіславів). – Оп. 1 (Президіальний відділ. Підвідділ преси та громадської безпеки). – Спр. 1564 (Листування з Міністерством внутрішніх справ і з повітовими староствами про діяльність на території воєводства німецько-фашистських організацій). – 187 арк.

IV. ДАЛО). – Ф. 1 (Львівське Воєводське управління). – Оп. 34 (Відділ праці та опіки). – Спр. 3293 (Справа про діяльність товариства польських емігрантів). – 67 арк.

V. ДАЛО). – Ф. 1 (Львівське Воєводське управління). – Оп. 52 (Суспільно-політичний відділ). – Спр. 70 (Донесення вїтїв гмін повітовим старостам у Городку Ягеллонському, Сяноку і Мостиськах про оголошення населенню

рішення польського буржуазно-фашистського уряду про введення надзвичайних судів для осіб, запідозрених у революційній діяльності). – 102 арк.

VI. ДАЛО. – Ф. 271 (Дирекція поліції у Львові). – Оп. 1. – Спр. 296 (Донесення державних установ про звільнення з роботи українців, що відмовилися прийняти присягу на вірність Польській державі (список службовців в'язниці)). – 9 арк.

VII. ЦДІАЛ. – Ф. 581 (Колекція документів про діяльність урядів і армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки). – Оп. 1. – Спр. 140 (Звернення та відозви УНРади, Української соціал-демократичної партії Галичини та Буковини та інших організацій в Східній Галичині до українського населення з закликом бойкотувати вибори в польський сейм, засудженням визнання державами Антанти Східної Галичини за Польщею та ін.). – 7 арк.

VIII. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (далі – Dz. U.). – 1924. – Nr 73. – Poz. 724. – S. 1094 – 1095.

IX. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. zawierająca niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa // Dz. U. – 1924. – Nr 79. – Poz. 766. – S. 1212 – 1214.

1. Зашкільняк Л. Спроби українсько-польського порозуміння в міжвоєнній Польщі (1920 – 1939 pp.) / Леонід Зашкільняк // Поляки, українці, білоруси, литовці у міжвоєнній Польщі (1920 – 1939) : матеріали Міжнародної наукової конференції, Дрогобич, 8 – 9 жовтня 2004 р. / [упорядн. В. Футала]. – Дрогобич : Коло, 2005. – С. 34 – 45.

2. Іваник М. Тимчасовий відділ самоврядування у Львові в структурі органів місцевого самоврядування Галичини (1920 – 1928 pp.) / Микола Іваник // Поляки, українці, білоруси, литовці у міжвоєнній Польщі (1920 – 1939) : матеріали Міжнародної наукової конференції, Дрогобич, 8 – 9 жовтня 2004 р. / [упорядн. В. Футала]. – Дрогобич : Коло, 2005. – С. 74 – 84.

3. Красівський О. Українсько-польські взаємини в 1917 – 1923 pp. / Орест Красівський. – К. : ІПіЕНД, 2008. – 544 с.

4. Новіцька Ю.Й. Національна політика Другої Речі Посполитої / Ю.Й. Новіцька // *Intermagnum* : історія, політика, культура. Матеріали Міжнародної наукової конференції «В єдності сила. Україна-Польща: спільні шляхи до свободи». – Житомир, 2014. – С. 233 – 242.

5. Сіреджук П.С. Соціально-економічне становище і культурне життя німецької меншини Східної Галичини (20 – 30-ті роки ХХ ст.) / П.С. Сіреджук. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 752 с.

6. Ступарик Б. Польсько-українські відносини в освітній сфері у міжвоєнну добу / Богдан Ступарик // Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст. : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 – 22 листопада 1996 р.). – Івано-Франківськ : Плай, 1997. – С. 173 – 176.

7. Chałupczak H. Mniejszości narodowe w Polsce : 1918 – 1995 / H. Chałupczak, T. Browarek. – Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1998. – 323 s.

8. Chojnowski A. Koncepcje polityki narodowościowej rządów polskich w latach 1921 – 1939 / Andrzej Chojnowski. – Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1979. – 262 s.

9. Madajczyk Cz. Dokumenty w sprawie polityki narodowościowej władz polskich po przewrocie majowym / Czesław Madajczyk // Dzieje Najnowsze. – 1972. – R. 4. – Zesz. 3. – S. 137 – 169.

10. Papierzyńska-Turek M. Sprawa ukraińska w Drugiej Rzeczypospolitej 1922 – 1926 / M. Papierzyńska-Turek. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1979. – 391 s.

11. Syrnyk M. Ukraińcy w Polsce 1918 – 1939 : oświata i szkolnictwo / M. Syrnyk. – Wrocław : Krynica Design Studio, 1996. – 186 s.

12. Tomaszewski J. Ojczyzna nie tylko Polaków. Mniejszości narodowe w Polsce w latach 1918 – 1939 / Jerzy Tomaszewski. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1985. – 226 s.

13. Torzecki R. Kwestia ukraińska w Polsce w latach 1923 – 1929 / R. Torzecki. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1989. – 468 s.

Руда Оксана. Государственная политика Второй Речи Посполитой в национальной сфере в 1918 – 1926 годах. В статье освещена национальная политика Второй Речи Посполитой по отношению к непольскому населению со времен создания независимого государства и до майского переворота 1926 г. На примере украинского, еврейского и немецкого меньшинств освещены меры, которые принимали правительства Польши с целью решения национального вопроса. Показано, что из-за отсутствия конкретной доктрины политики в отношении меньшинств, экономической и политической слабости государства, частых смен правительств, попытки формирования мононациональной Польши – национальный вопрос не был решён, а межэтнические конфликты только обострились.

Ключевые слова: национальная политика, Вторая Речь Посполитая, национальные меньшинства, политика «национальной ассимиляции», полонизационные процессы.

Ruda Oksana. State Policy of Second Polish Republic in National Sphere during 1918 – 1926. The article analyses the national policy of the Second Polish Republic towards non-Polish population since the creation of an independent state until May coup in 1926 that has led to major changes in national policies. The measures, taken by the Polish Government, to resolve the national question are shown on the examples of the Ukrainian, Jewish and German minorities. It is defined that due to the lack of a specific doctrine policy for the minorities, economic and political weakness of the state, frequent changes of governments, attempts to form a mono-national Poland, the very national question has not been resolved, and only exacerbated ethnic conflicts.

Keywords: national politics, the Second Polish Republic, national minority, policy of «national assimilation», processes of Polonization.